

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Кафедра суспільних наук

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ І ТЕМАТИКА
КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ
з дисципліни
«ПОЛІТОЛОГІЯ»

Черкаси – 2021

Методичні вказівки і тематика контрольних робіт з курсу «Політологія»
для студентів заочної форми навчання

Розробник: **Чубіна Т. Д., завідувач кафедри суспільних наук, д.і.н., проф.**

Методичні вказівки затверджені на засіданні кафедри суспільних наук.
Протокол №1 від «27» серпня 2021 року.

© Т. Д. Чубіна, 2021 р.
© ЧПБ, 2021 р.

ВСТУП

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Політологія» є політична сфера суспільства, роль і функції політики, закони її розвитку, а також політичні інститути, їх устрій і функціонування. Політологія також озброює майбутніх спеціалістів знаннями про способи і форми їх участі у політичному житті держави, дає розуміння типів динаміки політичних процесів, визначає зміст і шляхи формування політичної культури, різноманітність сучасних концепцій суспільного розвитку і рушійні сили світового прогресу.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Політологія» тісно пов'язаний з такими суспільними дисциплінами, як «Філософія», «Історія та культур України», «Соціологія», «Правознавство», «Релігієзнавство» тощо. У рамках курсу «Політологія» відбувається актуалізація знань, отриманих студентами при вивченні названих дисциплін.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: засвоєння студентами заочної форми навчання закономірностей розвитку та функціонування політичного життя суспільства, механізмів політичної влади, шляхів розвитку та реформування системи державного управління в сучасних умовах.

Завдання: формування теоретичних уявлень про політичну сферу як сукупність інститутів і впорядкованих відносин, ознайомлення з науковими підходами до аналізу сучасних проблем політичного життя, формування навичок політичного аналізу, розвиток політичної культури студентів заочної форми навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент заочної форми навчання повинен

знати:

- поняття «політична влада», «політичний режим», «політична сфера», «громадянське суспільство», «виборча система», «форма державного правління», «форма державного устрою», «політика»;
- на основі аналізу державних нормативно-правових документів, сучасної політичної літератури та періодичних видань, знати тенденції розвитку сучасної історико-політологічної думки, форми, типи та види політичної влади в конкретній державі;
- основні політологічні поняття, категорії, закони суспільного розвитку;
- на основі аналізу державних нормативно-правових документів, програмних документів і цілей політичних партій, знати їх ідеологічну орієнтацію і тип.

вміти:

- на основі ґрунтовного аналізу державних нормативно-правових документів, опанувати стиль державницького мислення, засвоїти специфіку політологічного аналізу реальної дійсності;
- на основі аналізу результатів самостережень, використовуючи ознаки конкретної ідеології, формувати власну світоглядну позицію, особисті

політичні переконання;

- згідно з Конституцією держави, нормативно-правових актів, використовуючи критерії класифікації політичних систем, визначити тип політичної системи конкретної держави;
- на основі власних спостережень, використовуючи ознаки конкретної ідеології, встановлювати політичні переконання учасників спільної службової діяльності;
- використовувати набуті політичні знання у роботі з підлеглими при організації гуманітарної підготовки.

Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі мають здобути **компетентності:**

- розуміння понятійно-категоріального апарату, головних політичних концепцій, шкіл і напрямів політології, сутності влади та політичного життя, політичних відносин і процесів, суб'єктів та об'єктів політики і влади, політичних засад прав людини і громадянина;
- вміння пояснити значення і роль політичних систем та політичних режимів у житті країни, місце та функції громадянського суспільства, диференціювати теоретичні та прикладні компоненти політичного знання, характеризувати їхню роль у підготовці та обґрунтуванні політичних рішень, у забезпеченні особистого внеску громадян в суспільно-політичне життя, розкривати і визначати процеси світового політичного життя, роль і статус України у сучасному міжнародному житті;
- здатність застосовувати політичні знання у професійній та громадській діяльності, володіти методами наукового аналізу політичних процесів та їхнього використання для самостійного аналізу суспільно-політичних явищ, проводити дискусії з актуальних політичних питань і доказового відстоювання своїх поглядів, а також до грамотного виступу перед аудиторією.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СЛУХАЧІВ

Самостійна робота студента заочної форми навчання – важлива складова навчального процесу. Вона є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Зміст самостійної роботи студента заочної форми навчання над конкретною дисципліною визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної дисципліни може виконуватися у бібліотеці вищого навчального закладу, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також в домашніх умовах.

Студентам заочної форми навчання також рекомендується для самостійного опрацювання відповідна наукова література та періодичні видання.

Вибір питань для самостійного навчання може бути обумовлений

зацікавленістю студента заочної форми навчання, його прагненням до поглиблення своїх знань і навичок напрямку діяльності, а також виходячи з необхідності ліквідувати прогалини в знаннях, що можуть призвести до помилок у роботі.

Викладач може дати студенту заочної форми навчання індивідуальне завдання, вказавши, яку літературу необхідно вивчити і встановити строк, необхідний для цього, або запропонувати підготувати реферат по обумовленій темі, скласти проект документа. У такому разі план самостійної підготовки розробляється студентом і затверджується викладачем.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Під час проведення семінарських занять перевіряється засвоєння матеріалу, викладеного в лекції та індивідуальна робота студентів заочної форми навчання під час самопідготовки. До контрольних заходів входять поточний і підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять і система оцінювання рівня знань визначаються кафедрою.

Підсумковий контроль проводиться з метою перевірки рівня засвоєння студентами тем, передбачених програмою дисципліни «Політологія». Підсумковий контроль включає в себе перевірку знань слухачів з дисципліни після вивчення курсу під час заліку.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Оцінювання знань студентів здійснюється в такий спосіб і за такими критеріями:

- усне опитування;
- результати самостійної роботи;
- результати заліку.

Оцінювання знань слухачів під час поточного контролю здійснюється за чотирьохбальною системою: “відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”, а саме:

– **“відмінно”** – якщо студент показав глибокі знання програмного матеріалу, грамотно і логічно його виклав, бачить проблеми та протиріччя, аналізує та розв’язує складні завдання, прийняв вірне рішення при вирішенні практичного завдання, застосовуючи при цьому діючі нормативно-правові акти;

– **“добре”** – якщо студент твердо знає і виклав програмний матеріал, крім відтворення знань, ще і вміє розв’язувати типові завдання; без істотних помилок та вірно використав свої знання при письмовому вирішенні практичного завдання;

– **“задовільно”** – якщо студент в основному виклав матеріал, не розкривши окремих деталей, допустивши окремі несуттєві помилки при відповіді на теоретичні та практичне питання; продемонстрував вміння відтворити знання;

– **“незадовільно”** – якщо студент дав неправильну відповідь на поставлені питання або не по суті питання.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ТА ВИБОРУ ВАРІАНТУ

Контрольна робота є самостійним видом роботи студента, передбаченим навчальним планом вивчення курсу «Політологія».

Контрольну роботу оформляють на аркушах формату А4 (210 × 297мм), виконують рукописним, машинописним або машинним (за допомогою комп'ютерної техніки) способом на одному боці аркуша білого паперу.

При машинописному виконанні контрольну роботу друкують через півтора інтервали, з розрахунку не більш 30 рядків на сторінці за умов рівномірного її заповнення та висотою літер і цифр не менш, ніж 1,8мм. (кегель 14).

Текст слід друкувати, витримуючи параметри сторінок: верхній, нижній береги – не менш 20мм, лівий – 30, правий – 15мм. Під час виконання роботи необхідно дотримуватися рівномірної щільності, контрастності й чіткості тексту.

Помилки, описки та графічні неточності допускається виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою і нанесенням на тому ж місці або між рядками виправленого зображення машинописним способом або від руки. Виправлене повинно бути такого ж кольору, як і основний текст.

Перед виконанням контрольної роботи необхідно ознайомитись з методичними вказівками, питаннями, передивитися записи, зроблені на лекціях.

На обкладинці необхідно вказати назву навчального закладу, предмету, що вивчається, кафедри, номер залікової книжки, прізвище, ім'я та по батькові, адресу (Додаток А).

Під час виконання роботи потрібно спочатку записати питання, а потім дати на нього відповідь. Відповіді повинні бути конкретні, написані державною мовою, акуратно оформлені.

В тексті контрольної роботи обов'язкове посилання на використані літературні джерела, перелік яких наводиться у списку літератури. У список використаної літератури вносяться праці, з яких запозичуються цитати, думки, статистичні дані, на які робиться посилання.

Бібліографічні посилання – це сукупність відомостей про літературне джерело, що використовується в тексті контрольної роботи. Джерела в списку літератури потрібно розташовувати згідно порядку посилань в тексті записки. Відомості про джерела повинні включати: прізвище та ініціали автора, місце видання, видавництво та рік видання, кількість сторінок. Посилання в тексті на джерела потрібно розташовувати у квадратних дужках, порядковий номер джерела зазначається згідно з списком літератури.

У кінці роботи потрібно вказати перелік літератури, поставити дату і підпис (Додаток Б).

Виконана робота направляється до відділення заочного навчання на перевірку в строк, який вказаний у графіку виконання контрольних робіт.

Оцінюється робота з урахуванням глибини викладення матеріалу, самостійності виконання та вміння використовувати теоретичні знання на практиці.

Рівень знань студентами дисципліни за підсумками виконання контрольних робіт оцінюється з огляду на наступні критерії:

1. Повнота та правильність виконання завдання – основний критерій.
2. Здатність слухача диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання.

Контрольна робота з дисципліни «Політологія» складається з двох теоретичних питань.

Обов'язковими вимогами до теоретичних завдань є:

- висвітлення питання;
- посилання (при запозичені тексту);
- список літератури.

Контрольна робота оцінюється: "зарахована", "незарахована". У разі незарахування контрольної роботи вказуються причини цього. Контрольна робота може бути незарахована у випадках:

- виконано не той варіант контрольної роботи;
- теоретичне завдання виконане з порушенням вимог до нього, в т.ч. стосовно обсягу;
- не виконано або не вірно виконано одне із завдань;

Отримавши незараховану контрольну роботу, студент зобов'язаний уважно ознайомитися із зауваженнями і внести в роботу відповідні зміни та доповнення, усунути вказані недоліки. На обкладинці допрацьованої роботи необхідно вказати «Повторно» і направити її до відділення заочного навчання.

Студенти, які несвоєчасно направили контрольну роботу без поважних причин, на екзаменаційну сесію не викликаються.

Вибір варіанту

Дві останні цифри залікової книжки слухача факультету заочного навчання визначають варіант завдання (Таблиця №1). Наприклад, номер залікової книжки 36012. Варіант 12. За таблицею визначаємо номери питань: питання №22, №55.

Таблиця №1

		<i>Передостання цифра номеру залікової книжки</i>									
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Остання цифра номеру залікової книжки</i>	0	1,76	2,75	3,74	4,73	5,72	6,71	7,70	8,69	9,68	10,67
	1	11,66	12,65	13,64	14,63	15,62	16,61	17,60	18,59	19,58	20,57
	2	21,56	22,55	23,54	24,53	25,52	26,51	27,50	28,49	29,48	30,47
	3	31,46	32,45	33,44	34,43	35,42	36,41	37,40	38,39	39,1	40,2
	4	41,3	42,4	43,5	44,6	45,7	46,8	47,9	48,10	49,11	50,12
	5	51,13	52,14	53,15	54,16	55,17	56,18	57,19	58,20	59,21	60,22
	6	61,23	62,24	63,25	64,26	65,27	66,28	67,29	68,30	69,31	70,32
	7	71,33	72,34	73,35	74,36	75,37	76,38	10,39	11,40	12,41	13,42
	8	14,43	15,44	16,45	17,46	18,47	19,48	20,49	21,50	22,51	23,52
	9	24,53	25,54	26,55	27,56	28,57	29,58	30,59	31,60	32,61	33,62

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

- 1.Сутність політичної і державної влади.
- 2.Предмет і завдання курсу „Політологія”.
- 3.Галузі політичних наук. Їх характеристика.
- 4.Природа і характерні ознаки політичної влади.
- 5.Типи політичних систем.
- 6.Закони і категорії політології.
- 7.Суб'єкт, об'єкт та ресурси влади.
- 8.Основні функції політології.
- 9.Структура влади та її форми.
- 10.Явища, що викликаються соціальними конфліктами.
- 11.Методи дослідження політології.
- 12.Поняття про легітимність влади. Види легітимності.
- 13.Типи соціальних конфліктів.
- 14.Роль і місце політики в сучасному світі.
- 15.Політичний режим як засіб здійснення політичної влади.
- 16.Політичний ринок.
- 17.Зародження політичних вчень і їх розвиток в рабовласницькому суспільстві.
- 18.Політичний менеджмент.
- 19.Типи партійних систем.
- 20.Форми держави за Платоном.
- 21.Характерні риси тоталітаризму.
- 22.Концепція лідерства.
- 23.Концепції держави за Аристотелем.
- 24.Характерні риси авторитаризму.
- 25.Характеристика нової політичної еліти України.
- 26.Політичні ідеї епохи середньовіччя.
- 27.Характерні риси демократії.
- 28.Види, склад та функції політичної еліти.
- 29.Політика у концепціях Н.Макіавеллі.
- 30.Політична діяльність.
- 31.Політична думка епохи буржуазних революцій.
- 32.Поняття про форми державного правління та державного устрою.
- 33.Стили діяльності політичних лідерів: авторитарний, демократичний.
- 34.Теорія суспільного договору Томаса Гоббса.
- 35.Монархія як форма державного правління, види монархій.
- 36.Теорія верховенства права Джона Локка.
- 37.Республіка як форма державного правління, види республік.
- 38.Поняття суб'єкта політики, його основні якості.
- 39.Теорія розподілу влад Ш.Л. де Монтеск'є.
- 40.Унітарна форма державного устрою, її ознаки.

41. Демократія, її види та ознаки.
42. Концепція політики Ж.Ж. Руссо.
43. Федеративна форма державного устрою, її ознаки.
44. Громадянське суспільство та проблеми його формування в Україні.
45. Утопічна теорія держави Томаса Мора.
46. Глобальні проблеми людства.
47. Правова держава та шляхи її формування.
48. Республіка як форма державного правління, види республік.
49. Громадянське суспільство та проблеми його формування.
50. Монархія як форма державного правління, види монархій.
51. Марксистська теорія системи політичних відносин.
52. Напрямки формування громадянського суспільства в Україні.
53. Поняття та форми державного правління та державного устрою.
54. Теорія завоювання Л. Гумпловича.
55. Демократія, її види і ознаки.
56. Теорія еліт В. Парето та Г. Моска.
57. Поняття суб'єкта політики, його основні якості.
58. Види політичних режимів: тоталітарний, авторитарний, демократичний.
59. Теорія бюрократизації суспільства М. Вебера.
60. Структура влади та її форми.
61. Політична організація суспільства, її компоненти.
62. Сутність політичної державної влади.
63. Концепція лідерства. Ознаки та основні риси політичного лідера.
64. Основні функції держави: внутрішні та зовнішні.
65. Політична свідомість і політична культура.
66. Держава - основний інститут політичної системи.
67. Поняття політичної системи, її інститути.
68. Політична організація суспільства, її компоненти.
69. Держава та її ознаки.
70. Основні функції держави.
71. Політичні погляди М. Драгоманова.
72. Суть політичної соціалізації особи.
73. Патріотизм як унікальна якість особистості і як громадянина.
74. Сутність політичних реформ в Україні в сучасних умовах.
75. Деполітизація українського суспільства.
76. Джерела і ресурси влади.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основні законодавчі та нормативно-правові акти:

1. Конституція України. – К.: Преса України, 1997.
2. Європейська конвенція з прав людини (Рим, 4 листопада 1950 р.)
3. Закон України “про свободу совісті та релігійні організації” від 23 квітня 1991 р. // Закони України. - К. 1996, т.1.
4. Загальна декларація прав людини. Прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року.

Основна:

1. Аристотель. Політика (Пер.С.А.Жебелева) / Соч.: в 4 т. – М., 1983.
2. Конституція України від 28.06.96.
3. Ганіна В.І. Основи політології. – К., 1994.
4. Політологія / За ред. О. Семківа. – Львів, 1994.
5. Політологія: підручник для вузів / під ред. О.І.Синельникова. – Х., 1993.
6. Бебик В.М. Політологія: теорія, методологія, практика. – К., 1997.
7. Брегеда А.Ю. Основи політології: Навч. Посібник. – К.: КНЕУ, 2000.
8. Політологія: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред.О.Бабкіної. В.Горбатенка. – К., 1998.
9. Піча В.М., Хома Н.М. Політологія. Навч. посібник. – К., 2001.
- 10.Ющенко В.А. Ми починаємо нову сторінку української історії. Звернення президента України до українського народу // Урядовий кур’єр. – 2005. – 25 січня.

Додаткова:

1. Бердяев Н.Л. Истоки и смысл русского коммунизма. – М., 1990.
2. Даниленко В.Н. Декларация прав та реальність. – М., 1989.
3. Федосеев Д.Л. Сучасна американська буржуазна політологія: витоки, традиції. – Л., 1989.
4. Шестопап Е.Б. Очерки политической психологии. – М., 1990.
5. Шегорцов В.А. Політична культура: моделі і реальність. – М., 1990.
6. Вятр Е. Социология политических отношений. – М., 1989.
7. ГанинаН.Л. Политическая активность интеллектуалов: опыт социально-психологического исследования. Психолог.исслед.–1991.– Т.12. – № 1.
8. Демидов Д.И. Политическая деятельность: философский анализ факторов детерминации. – С., 1987.
9. Иванов В.Л. Политическая психология. – М., 1990.
- 10.Лебедева В.М. Конфликт? Это нормально // Диалог. – 1991. – № II.
- 11.Лузан Л.Л. Політичне життя суспільства: питання теорії. – К., 1989.
- 12.Пишулин Н.П. Политическое лидерство: общественное мнение о процессах и институтах Соц. полит, науки. – 1990. – № 5.
13. Проблемы политического лидерства в советском обществе // Обществ. науки.–1989.–№2–6.
- 14.Руткевич Л.М. Человек и толпа // Диалог. – 1990. – № 2.

15. Тимошенко В.И. Общественно–политическое лидерство Соц. полит, науки.– 1990.– №11.
- 16.Шестопал Е.Б. Личность и политика: критический очерк современных западных концепций политической социализации. – М., 1988.
- 17.Шпакова Р.П. Типы лидерства в социологии Макса Вебера // Социолог. исследование. 1988. – № 5.
- 18.Халипов В.Ф. Политический лидер. Каким ему быть? // Парт. жизнь – 1990. – №8.
- 19.Азаркин Н.М. Монтескье. – М., 1988.
- 20.Алексеев Д.С. Макиавелли как политический мыслитель. – М., 1980.
- 21.Волгин В.П. Очерки истории социалистических идей с древности до конца XVIII века. – М., 1975.
- 22.Политические деятели античности, средневековья и нового времени. – М., 1983.
- 23.Политические учения: История и современность. – М., 1979.
- 24.Желяев Ж. Фашизм. Тоталитарная держава // Диалог. – 1998. – № 6.
- 25.Волобуев О.В. Сколько лиц у сталинизма? // Соц. полит, науки. – 1992. – №22.
26. Андреев С.С. Политический режим и политическая демократия // Соц. полит, науки. – 1992. – № 32.
- 27.Пленков О.Ю. О содержании понятия "тоталитаризм" // Препод, истории в школе.–1991.– №1.
- 28.Замбровский В.Я. К вопросу о формировании гражданского общества и правового государства. – М., 1991.
- 29.Кузьминов Я.И, Сухомлинов О.О. Гражданское общество: экономические и политические факторы становления // Обществ, науки. –1990. – № 5.
- 30.Галкин Д. Общественная стабильность: некоторые теоретические подходы //МЭ и МО.–1990. – №9.
- 31.Федун Л.А. О предмете и методе политологии // Соц. полит, науки. – 1990. – №3.
- 32.Андреев С.С. Политика – социальное явление // Соц. полит, науки. – 1990. – №4.
- 33.Александров П.Д. О некоторых методологических основах политологии // Соц. полит, науки. – 1991. – № 3.
- 34.Беляев А.А. Политика и её роль в развитии общества. // Соц. полит, науки. – 1991.– №9.
- 35.Покровский И.Ф. Место политологии в системе общественных наук //Вестник Ленинград. Ун-та. – 1991. – Вып.4.
- 36.История политических и правовых учений. Древний мир. – М.,1985.
- 37.Асмус В.С. Платон. – М., 1975.
- 38.Зубов В.С. Аристотель. – М., 1963.
- 39.История политических и правовых учений. Средние века и Возрождение. – М., 1986.

Інформаційні ресурси:

Бібліотека ЧПБ імені Героїв Чорнобиля.
Черкаська обласна бібліотека імені Т.Шевченка.

Інтернет-джерела:

prlu.kiev.ua - Національна парламентська бібліотека України
nbuv.gov.ua - Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського
ukrlibworld.kiev.ua/med - Державна науково-медична бібліотека України
gntb.n-t.org - Державна науково-технічна бібліотека України
lucl.lucl.kiev.ua - Публічна бібліотека імені Лесі Українки (Київ)
ukrbook.net - Книжкова палата України
lib.com.ua - Українська електронна бібліотека
podорога.com - центр аналітичної антропології

ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ****ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ
ЧОРНОБИЛЯ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ**

Кафедра суспільних наук

**КОНТРОЛЬНА РОБОТА
з «ПОЛІТОЛОГІЇ»
(назва дисципліни)**

*Студента 2-го курсу ОР «бакалавр»
(термін навчання 2 роки)
спеціальності 261 «Пожежна безпека»
Петренка П. П.*

м. Черкаси – 2021 рік

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ: ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ПРАВИЛА СКЛАДАННЯ (ДСТУ 8302:2015)

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Елементи бібліографічного запису (заголовок і бібліографічний опис) та знаки пунктуації в бібліографічному посиланні, незалежно від його призначення та виду, подають згідно з ДСТУ ГОСТ 7.80 і ДСТУ ГОСТ 7.1 з урахуванням таких особливостей: У заголовку бібліографічного запису подають відомості про одного, двох чи трьох авторів, при цьому імена цих авторів у відомостях про відповідальність (за навскісною ризикою) не повторюють. Азархін В. А., Горський В. С. Коперник. Бруно. Галілей. Київ, 1974. 197 с. Замість знака «крапка й тире» («. — »), який розділяє зони бібліографічного опису, рекомендовано застосовувати знак «крапка» (.). Дві навскісні ризики («//») можна замінювати крапкою, а назву виділяти шрифтом (наприклад курсивом). Россоха В. В. Соціально-економічні аспекти використання господарського комплексу Державної кримінально-виконавчої служби. Формування ринкових відносин в Україні. 2015. № 8. С. 69-75.

Якщо текст цитовано не за першоджерелом, то на початку підрядкового бібліографічного посилання наводять пояснювальні слова: «Наведено за:», «Цит. за:» і зазначають джерело, з якого запозичено текст. *Цит. за: Грушевський М. С. Історія України-Руси. Київ, 1995. Т 2. С. 72. Відомості про згадуваний документ, опублікований іншою мовою, у бібліографічних посиланнях наводять мовою оригіналу. У внутрішньотекстовому та підрядковому бібліографічному посиланнях на складник документа (наприклад, статтю з журналу, збірника) дозволено зазначати бібліографічні відомості тільки про ідентифікувальний документ і номер сторінки – за наявності в його тексті відомостей про автора (якщо він є) та назву. У тексті: У статті Добровольської В. «Діяльність органів управління культурою як об'єкт керування документацією» подано таке визначення: ...¹ У підрядковому посиланні: ¹ Вісник Книжкової палати. 2012. № 4. С. 18-20.

Види бібліографічних посилання розрізняють За складом елементів бібліографічного запису За місцем розташування в документі За повторністю наведених посилань

Коротке бібліографічне посилання містить частину обов'язкових елементів, які використовують тільки для пошуку об'єкта посилання. Повне бібліографічне посилання містить усі обов'язкові елементи, що використовують для загальної характеристики, ідентифікування і пошуку об'єкта посилання.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ (за складом елементів бібліографічного запису)

За місцем розташування в документі розрізняють такі бібліографічні посилання: • Внутрішньотекстові • Підрядкові • Позатекстові За повторністю наведення посилань на один і той самий об'єкт розрізняють первинне та повторюване бібліографічне посилання: • Первинне • Повторне

Внутрішньотекстове бібліографічне посилання • застосовують, якщо значну частину відомостей про об'єкт посилання внесено до тексту документа. • використовують для зручнішого читання тексту, та заощадження місця у невеликих за обсягом документах. • розміщують безпосередньо в тексті документа у круглих дужках. • знак «крапка й тире» («. –») замінюють знаком «крапка». • може бути у повній або короткій формі (якщо частину відомостей про джерело цитування подано в тексті). Рекомендовано складати в короткій формі. Приклади : • З цього приводу А. Почечуєв у книжці «Вычитка рукописи» (Київ, 2011. С. 87) писав: «деякі автори посібника з коректури...» • (Вступ до медичної геології. Київ, 2011. Т. 2. С. 422); • (Бібліотечна планета. 2012. № 2. С. 36-37); • (Кушнарєнко Н. М., Удалова В. К. Наукова обробка документів. Київ, 2006. 328 с.); • (Книжкова палата України : сайт. URL: <http://www.ukrbook.net>).

Підрядкове бібліографічне посилання • використовують за умов, якщо всередині тексту документа його розмістити неможливо або небажано, щоб не переобтяжувати текст. • розміщують як примітку в нижній частині сторінки, відмежовуючи від основного тексту горизонтальною рисою. • пов'язують із текстом документа за допомогою знаків виноски, які подають на верхній лінії шрифту після відповідного фрагмента в тексті та перед підрядковим посиланням. • знаки виноски відокремлюють від тексту проміжком. • можна застосовувати наскрізне нумерування в межах усього документа чи в межах його окремої глави (розділу, частини тощо). • можна наводити у повній або короткій формі. Коротку форму застосовують, якщо частину відомостей про джерело цитування подано в тексті. Повна форма ¹⁰ Петрик О. І. Шлях до цінової стабільності: світовий досвід і перспективи для України : монографія / відп. ред. В. М. Геєць. Київ : УБС НБУ, 2008. С. 302-310. Коротка форма ¹⁰ Петрик О. І. Шлях до цінової стабільності: світовий досвід і перспективи для України. Київ, 2008. С. 302-310.

Внутрішньотекстове та підрядкове бібліографічне посилання може містити такі елементи: • — заголовок бібліографічного запису (ім'я автора); • — основну назву документа; • — відомості, що належать до назви (для підрядкового посилання); • — відомості про відповідальність (містять інформацію про осіб і/або організації, які брали участь у створенні документа); • — відомості про повторність видання (містять інформацію про зміни й особливості цього видання відносно попереднього); • — вихідні дані (містять відомості про місце видання (випуску), видавця та рік випуску документа); • — позначення та порядковий номер тому, номера чи випуску

документа, якщо є посилання на твір або публікації з багаточастинного (багатотомного чи серіального) документа; • — відомості про обсяг (кількість сторінок) документа (у разі посилання на нього загалом); • — назву документа (журналу, збірника, газети тощо), в якому опубліковано об'єкт посилання (наприклад, статтю); • — відомості про місцезнаходження об'єкта посилання— номер сторінки в документі (у разі посилання на його частину); • — примітки (у посиланні на електронний ресурс, депоновану наукову роботу тощо).

У підрядковому бібліографічному посиланні на електронний ресурс віддаленого доступу за наявності в тексті бібліографічних відомостей, що його ідентифікують, дозволено зазначати тільки електронну адресу, використовуючи замість слів «Режим доступу» аббревіатуру «URI» або «URL» Приклад : У тексті: Маніфест ІФЛА про Internet : прийнято Сесією Ради ІФЛА 23 серпня 2002 р. / пер. з англ. В.С. Пашкова.* У підрядковому посиланні: *URL: <http://archive.ifla.org/III/misc/im-ua.pdf>. (дата звернення: 15.09.2002).